

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА «КРОК»**

Кафедра міжнародних відносин та журналістики

Спеціальність 061 «Журналістика»

Бакалаврська дипломна робота (проект)

на тему:

“Проблематика логічних помилок у журналістських матеріалах”

Виконав(ла)
студент (ка) IV-го курсу
спеціальності 061 «Журналістика»
Стародубцева К.В.

Керівник практики
к. політ. наук,
доцент кафедри КМВЖ
О. І. Трухачов

Київ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
Розділ 1. Теоретико-методологічні підходи до визначення поняття «логічна помилка»	6
1.1. Теоретичні підходи до визначення поняття «логічна помилка»....	6
1.2 Класифікація логічних помилок у журналістських матеріалах...	10
Розділ 2. Аналіз основних логічних помилок в журналістських матеріалах	17
2.1. Логічні помилки в журналістських матеріалах з порушенням основних законів логіки.....	17
2.2. Проблематика журналістських матеріалів з порушенням причинно-наслідкових зв'язків, аргументацією та доведенням (доказом).	30
Розділ 3. Перспективні напрямки та рекомендації покращення логічної складової журналістських матеріалів.....	43
3.1. Шляхи покращення журналістських матеріалів: логічна складова	43
3.2. Рекомендації щодо уникнення логічних помилок у журналістських матеріалах.....	47
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	60

ВСТУП

Актуальність теми дослідження пов'язана із необхідністю теоретично-методологічного дослідження логічних помилок у журналістських матеріалах. Тому що журналісти несуть відповідальність перед своєю аудиторією. Тема зосереджена на різних аспектах журналістської роботи, де можливі логічні помилки, такі як узагальнення, необґрунтованість аргументами, неправильне використання доказів та інші.

Дослідження може допомогти виявити та вирішити проблему логічних помилок у журналістських матеріалах, покращити якість журналістської роботи та збільшити довіру читачів та глядачів до засобів масової інформації. Наявність логічних помилок у журналістських матеріалах впливає на розуміння та сприйняття інформації масовою аудиторією. Потому дослідження логічних помилок у журналістських матеріалах дасть змогу покращити журналістську діяльність та збільшити довіру читачів.

Дослідження включає аналіз різних журналістських матеріалів, де знайдено логічні помилки, та розгляд можливих наслідків таких помилок для читацької аудиторії.

Ступінь наукової розробки

Проблематикою дослідження логічних помилок у журналістських матеріалах займаються як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники. Наприклад, Гриднєва у своїх працях досліджує приклади застосування порушення законів тотожності, несуперечності, типові помилки під час визначення та поділу понять, наявні у дипломних роботах майбутніх редакторів [6]. Також, Рева Н.О. розглядає типові логічні помилки та шляхи їх усунення на базі логічного аналізу та критичній оцінці аргументації [8]. Здоровега В.Й. висвітлює у своїх працях логічні помилки як чинник впливу на мислення людини та як ці помилки заважають правильно мислити у суспільстві [11].

Метою даної роботи є дослідження виявлених у журналістських матеріалах логічних помилок та їх кваліфікація.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити ряд **завдань**:

- Дослідити різні типи логічних помилок, які зустрічаються у журналістських матеріалах.
- Розглянути редакторські підходи для виявлення помилок у текстах;
- Проаналізувати журналістські тексти, де були виявлені логічні помилки;
- Охарактеризувати методи уникнення логічних помилок в журналістських матеріалах;
- Запропонувати рекомендації для журналістів щодо уникнення логічних помилок у своїй роботі.

Об'єктом дослідження є журналістські матеріали.

Предметом дослідження є логічні помилки в журналістських матеріалах.

Наукові методи дослідження. Теоретичну основу дослідження склали праці вітчизняних та зарубіжних учених з проблематики логічних помилок у журналістських матеріалах та їх впливу на суспільство. Для дослідження даної проблематики було використано різноманітні наукові методи, а саме:

- Аналіз літератури та джерел: проведення аналізу наукової літератури, джерел, законодавства та інших документів щодо проблематики логічних помилок у журналістських матеріалах, таких як:

Матеріали вітчизняних дослідників: Солодка Л.І., Здоровега В.Й., Хоменко І.В, Серажим К.С. та інші;

Журналістські тексти, які були використані в теоретичній частині моєї роботи з українських інтернет-видань: Громадське, Суспільне, УНІАН та Укрінформ, Українська Правда.

- Системний аналіз: виявлення проблеми логічних помилок у журналістських текстах, визначення логічної структури проблеми та виявлення можливих варіантів вирішення щодо уникнення використання логічних помилок.

Визначення різних типів помилок, таких як: софізми, паралогізми, підміна тези, передбачення підстави, порушення законів логіки та інше.

- Компаративний аналіз: порівняння журналістських матеріалів різних авторів, медіа-ресурсів, країн тощо, з метою виявлення спільних та відмінних рис щодо вживання логічних помилок.

Для порівняння та аналізу було використано дванадцять різних текстів з українських медіа-видань з виявленими логічними помилками.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дослідження спрямоване на аналіз різних видів логічних помилок, які можуть міститися у журналістських матеріалах. Окрім того, дипломна робота пропонує комплексний підхід до вирішення проблеми логічних помилок у журналістських матеріалах, що включає в себе застосування формальної логіки, критичного мислення та методів аналізу тексту.

Зокрема, тема мого дослідження висвітлює різні види логічних помилок, такі як логічне протиріччя, заміна понять, софізми, паралогізми та інші. Також, у дослідженні використовуються методи контент-аналізу та логічної оцінки, які дозволяють виявляти логічні помилки та визначати їх поширеність у журналістських матеріалах.

Дипломна робота має практичну спрямованість, оскільки її результати можуть бути використані для покращення якості журналістських матеріалів та навчання журналістів уникати логічних помилок у своїй роботі. Отже, дипломна робота містить наукову новизну та практичну цінність.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складається з 61 сторінки та 24 найменувань у списку використаних джерел.

Розділ 1. Теоретико-методологічні підходи до визначення поняття «логічна помилка»

1.1. Теоретичні підходи до визначення поняття «логічна помилка»

Для визначення терміну “логічна помилка”, спочатку треба дати визначення термінів: “помилка” та “логіка”.

Розглянемо підходи до визначення терміну “помилка”. Словник української мови подає визначення ‘помилка’ як неправильність, неточність, хибне уявлення тощо.

Таким чином помилка це помилка - це некоректна дія, вислів або рішення, яке суперечить правильним логічним принципам, фактам або правилам.

У журналістських матеріалах помилки можуть виникати на різних рівнях, включаючи фактичну неточність, неправильну інтерпретацію даних, недостатню аргументацію, протиріччя в логічних висновках тощо.

Помилки в журналістських матеріалах можуть мати серйозні наслідки. Вони можуть призвести до поширення недостовірної інформації, спотворення фактів, пошкодження репутації осіб або організацій, а також втрати довіри аудиторії.

Уникнення помилок є важливою задачею для журналістів, оскільки вони мають велику відповідальність перед своєю аудиторією. Для цього журналісти повинні докладати багато зусиль для перевірки фактів, використання достовірних джерел і дотримання принципів об'єктивності та точності.

Звідси розглянемо трактування терміну “логіка”.

Куляп П. зазначав, що кожною публікацією видавництва, редакція і автор прагнуть довести певну думку. З аналізу дійсності, отже, здобувається нове знання, нові висновки про наше життя. І тут найкращим помічником журналіста і редактора є логіка – наука про закони вивідного знання. Логіка вчить правильно мислити. Вона підказує, як треба забезпечувати чіткість

думок, послідовність викладу, приходити до того чи того надійного, доказового умовиводу.

Порушення ж законів логіки зводить нанівець зусилля автора і редакції. Тому є всі підстави говорити не просто про певні логічні вміння, а про логічну культуру журналіста і редактора. Ясно, що логіка потрібна всім, кожній нормальній людині.

Для професіонала ж – журналіста, редактора – вона є тонким і досконалим інструментом. Виховати в собі здатність оцінювати текст з позицій логіки – значить оволодіти одним із найважливіших складників професії редактора [1].

Практика свідчить, що нелогічність у друкованих творах – явище не менш поширене, ніж, скажімо, неточне слововживання. Але ніщо так не підриває суть викладеного в тексті, як логічні помилки. Що вважати логічними помилками? Наближено це помилки смислу, різноманітні смислові суперечності тексту, коли часом мовно-стилістичної помилки немає, а логічна є.

Логічна культура редактора, як і всякої інтелігентної людини (нарівні з культурою мови, культурою праці), є одним із найважливіших складників його високої духовної культури, його ментальності та інтелекту. Як і автор, він має вміти втілювати думку в понятті, судженні, означенні (дефініції), простому і складному умовиводі, володіти прийомами доведення, спростування тощо [1].в

Є багато визначень наукової логіки. Узагальнення різних підходів до визначення цієї науки дозволяє нам запропонувати таку дефініцію: Логіка є наукою про елементарні форми, принципи і методи правильного міркування [4].

Як зазначає Хоменко І.В, логіка – це наука, яка вивчає форми (схеми, структури) міркувань людей. Структура міркування складається з двох компонентів: засновків та висновків. Засновки це висловлювання, в яких міститься вихідне, відоме знання [5].

Логіка як самостійна наука має багатовікову історію. Слово «логіка» походить від грецького слова «logos», що в перекладі означає: слово, смисл, думка, мова.

Найчастіше слово «логіка» вживається в таких значеннях:

1) закономірність виникнення, існування та розвитку речей і явищ об'єктивного світу («логіка речей», «логіка подій», «логіка історичного процесу» тощо);

2) здатність людини відображати навколишній світ за допомогою мислення (тобто здатність людини до мислення);

3) послідовність, несуперечливість, обґрунтованість міркувань («у нього гарна логіка», «у нього немає логіки»);

4) спеціальна навчальна дисципліна, яка протягом багатьох віків була обов'язковим елементом європейської системи освіти;

5) особлива наука, що вивчає мислення.

Вказуючи на те, що «Логіка є особливою наукою про мислення», – цим самим наголошують, що мислення як об'єкт дослідження не є прерогативою лише логіки [3].

Отже, логіка - це наука, яка вивчає принципи правильного мислення та виведення висновків. В контексті журналістських матеріалів логіка відіграє важливу роль у побудові аргументації та передачі інформації.

Логічна складова матеріалу допомагає журналістам уникати неправдивих висновків, недостовірної інформації та несуперечливості. Логічне мислення допомагає журналістам розуміти, які аргументи та факти підтримують їхню тезу і як вони пов'язані між собою. Воно дозволяє структурувати матеріал таким чином, щоб послідовність думок та аргументів була зрозумілою та логічною для аудиторії.

Є багато визначень наукової логіки, серед яких наступні.

Логіка вважається основою філософії та конкретних наук, стосовно яких вона виконує методологічну функцію. Ця думка виражена у відомому гаслі провідного британського філософа Бертрана Расела: «Логіка є сутність

філософії». Розвиваючи тезу Расела, австрійський і американський філософ Рудольф Карнап стверджував, що «логіка – останній надійний bastion філософії».

Якщо він буде зруйнований, то залишиться лише неоформлена купа псевдопроблем». Призначення логіки полягає в оцінці побудованих міркувань за критеріями їх правильності. На погляд українського філософа Дмитра Чижевського: «логіка хоче лише подати засоби як перевіряти думки», відповідність вербального мислення як предикативної діяльності стандартам раціональності, які вона задає [9].

Логіка має статус самостійної науки. Розрізняють дві групи наук:

1) описові науки

2) нормативні науки. Описовими називаються науки, які вивчають та пояснюють сутнє – те, що було або є. Фізика, біологія, історія, психологія тощо вважаються описовими науками.

Нормативними називаються науки, які досліджують та оцінюють належне те, що має, повинно бути. Логіка, граматики, етика, правознавство тощо вважаються нормативними науками [9].

У сучасній логіці виокремлюють:

1) фактичні помилки

2) логічні помилки. Фактичні помилки – це помилки, що виявляються у міркуваннях і пов'язані з порушенням їх фактичної істинності. Логічні помилки – це помилки, що виявляються у міркуваннях і пов'язані з порушенням їх логічної істинності [9].

Основне завдання логіки полягає в дослідженні та формалізації принципів правильного мислення та виведення висновків. Логіка встановлює норми і правила, якими ми повинні керуватись при роботі з інформацією, аргументами і розумовими процесами.

Основні завдання логіки включають:

1. Аналіз аргументів, адже логіка допомагає аналізувати аргументи, які ми використовуємо в розмовах, дискусіях або письмових матеріалах. Вона

дозволяє нам визначити, чи є аргументи переконливими, чи містять вони логічні протиріччя, і чи можна довести правильність тверджень, які вони підтримують.

2. Логіка допомагає виявляти логічні помилки, які можуть з'являтися у нашому мисленні. Вона навчає нас уникати неправильних розумових переходів, суперечностей і недоречних висновків.
3. Логіка допомагає нам формулювати та аналізувати висловлювання з точки зору їхньої логічної правильності. Вона допомагає нам розрізняти між фактами і думками, розуміти логічну структуру речення та оцінювати його достовірність.

Узагальнення різних підходів до визначення цієї науки дозволяє нам запропонувати таку дефініцію: “логіка є наукою про елементарні форми, принципи і методи правильного міркування” [4].

Об'єднуючи терміни “помилка” та “логіка” отримуємо стале визначення “логічна помилка”.

Таким чином визначення терміну “логічна помилка” означає, що це помилка, при якій порушено логічну послідовність, порушено закони логіки або ж використані некоректні прийоми для доведення тої чи іншої тези.

1.2 Класифікація логічних помилок у журналістських матеріалах

У науковій літературі існують різні підходи до класифікації логічних помилок серед яких виділяються класифікації логічних помилок у журналістських матеріалах.

Існує кілька різних способів класифікації логічних помилок. Наприклад, можна виділити формальні та неформальні помилки. Основна їх відмінність, як завіряє австралійський логік Чарльз Хамблін (Charles Hamblin), полягає у належності до різних типів аргументів: дедуктивних та індуктивних. Дедуктивні аргументи, аби бути дійсними, повинні обов'язково мати істинні засновки. Бо, якщо хоча б один з їх вихідних посилів є хибним чи сумнівним, сам аргумент стає крихким, мов тонка крига. Тоді як індуктивні аргументи

не потребують 100 % правильних засновків, бо, навіть, якщо вони і істинні, це не дає ніякої гарантії в істинності висновку. Істинні посилки індуктивного аргументу лише встановлюють, що його висновок, імовірно, має бути істинним.

Тож, з формальними помилками все досить просто і ясно: всі дедуктивні аргументи, які не побудовані з схемою "істина" + "істина" = "істина", містять формальну помилку. Найпоширенішими помилками дедуктивних міркувань є "ствердження консеквента" (помилка, яка має місце тоді, коли в аргументації використовують неправильну форму *modus ponens*) та "заперечення антецедента" (помилка, яка має місце тоді, коли в аргументації застосовують неправильну форму *modus tollens*). Останній ще називають "зверненням до хиби" [8].

Таким чином, до формальних помилок ще належать такі: анекдотична хиба, звернення до ймовірності, упередження базового відсотку, хибне поєднання, підміна ідентичностей або хиба з людиною у масці, хиба неправильних припущень. Окремо існує цілий ряд формальних помилок у силогізмах: модальна помилка, коли плутають можливість з необхідністю; помилка категоріального силогізму, коли позитивний висновок впливає з негативної передумови; і т. д. До помилок, пов'язаних з індукцією, відносять насамперед "поспішне узагальнення" (узагальненні без достатніх на це підстав) та помилку, що має досить поетичну назву "слизький схил" (заперечення певної дії чи ситуації на підставі, необґрунтовано прийнятих, негативних наслідків).

Прикладами першої помилки є такі вирази: "зимою всі зайці білі", або "всі італійці галасливі". Також досить популярними є такі неформальні помилки: анонімний авторитет, звернення до абсурдності, звернення до сумнівних авторитетів, таких як "політичні експерти", наприклад, звернення до сили, звернення до страху, та багато інших [8].

Також, існують логічні помилки при порушенні законів логіки. Основними законами формальної логіки є закон тотожності, закон суперечності, закон виключеного третього і закон достатньої підстави.

Однієї з найпоширеніших помилок, є помилка у порушенні закону тотожності. На сайті Національної академії внутрішніх справ України написано, що порушення закону тотожності часто виявляється причиною помилок у міркуваннях, лежить в основі ряду софізмів. Можна і самим побудувати софізм. Для цього необхідно підібрати поняття, що має кілька значень.

Потім складаються два судження, в яких використовується це поняття, але в кожному із них воно має своє значення. Якщо ці два судження представити у вигляді засновків умовиводу, то формально із них дійсно можна вивести нове судження, висновок, але він буде або хибним, або безглуздим [14].

При порушенні закону тотожності можна описати такі помилки:

1. Порушення точності словживання
2. Помилки в оперуванні поняттями
3. Порушення вимог до означень та формулювань
4. Розрізнення тотожного

При порушенні другого закону логіки – закону протиріччя виділяють такі логічні помилки:

1. контактено-виразні суперечності
2. контактено-імпліцитні суперечності
3. дистантно-виразні суперечності
4. дистантно-імпліцитні суперечності.

При порушенні закону достатньої підстави виділяють такі логічні помилки:

1. Підміна тези
2. Втрата тези
3. Хибна теза

4. Подання істинної тези, яка істинність якої ще треба підтвердити аргументами

5. Аргумент до мас

6. Немотивовані узагальнення

7. Сплутування причини та наслідку

Наприклад, підміна тези може здійснюватися як свідомо, так і несвідомо. При цьому замість тези обґрунтовують інше положення – ширше за обсягом, вужче, або й таке, що не має ніякого відношення до проголошеної тези (йдеться про «втрату тези», «перехід в іншу предметну сферу»). Типовий прояв підміни тези – популізм [3].

Зсув плану викладу є поширеною логічною помилкою, суть її полягає в порушенні послідовності думок: необґрунтованому переходу до наступної тези або поверненню до того, що вже говорилося раніше. Людство постійно стикається з новими проблемами, які необхідно розв'язувати, наслідком чого є формулювання все нових і нових тез. Слід враховувати, що одні положення з тезами (тобто такими, що потребують обґрунтування) для всього людства, а інші – для окремих груп людей, наприклад для певної аудиторії. При порушенні цього правила «обґрунтовують обґрунтоване» [3].

Арістотель виділяє серед логічних помилок паралогізми і софізми. Паралогізм – це такий уявний силлогізм, який характеризується правильним без бажання ввести співбесідника в оману.

Софізмом називається такий уявний силлогізм, який застосовується з метою ввести співбесідника в оману. Прикладом софізму може бути наведене Арістотелем у цьому творі міркування. Ставиться запитання: «Чи знаєте ви, про що я зараз хочу вас запитати?» Слідують відповідь: «Ні». Ставиться друге запитання: «Чи знаєте ви, що сума кутів трикутника дорівнює двом прямим?». «Так», – слідують відповідь. «Але саме про це я вас збирався запитати», – говорить софіст. «Виходить, – продовжує софіст, – що ви не знаєте того, що ви знаєте». Цей, а також інші подібні софізми (маються на увазі софізми «Покритий», «Електра», «Захований») наголошують у

своєрідній формі на неможливості однозначної відповіді у формі «Так» або «Ні» на деякі питання без їх попереднього аналізу [3].

Важливим аспектом у логіці є саме аргументація. Доказ і переконування - процес постійного духовного спілкування між людьми в ході буденного і практичного життя, виховання, навчання, обміну найрізноманітнішою інформацією, наукової і, зрозуміло, журналістської діяльності.

Доведення певної істини, переконування інших громадян у правильності того чи іншого судження, погляду такі ж давні, як суспільство. Деякі вчені твердять, що логіка як наука про закони мислення зародилась у зв'язку з риторикою — наукою про красномовство. Бо, зрештою, завдання логіки полягає в тому, щоб доводити істинні судження і спростовувати хибні.

Доказ, доведення - суто логічний процес. Якщо розглядати спрощено, то доведення - це розкриття відповідності певного судження тому, що є в реальній дійсності. Ми навіть не завжди помічаємо, що у процесі практичного спілкування, не кажучи вже про науку, юриспруденцію, постійно демонструємо у різний спосіб і різними методами збіг наших слів, суджень, висновків з тим, що є в реальності [11].

Мета будь-якого пізнання - наближення до істини, тобто більш чи менш адекватного відображення у свідомості людини явищ і процесів природи, суспільства і самого мислення. Процес будь-якого спілкування, зокрема й масової комунікації, - це пізнання того, що відбувається довкола нас на рівні подій і фактів, на рівні їх тлумачення, а також більш чи менш глибокого оперативного аналізу.

Цим спеціально займається наука, для якої немає іншого завдання, крім щораз глибшого пізнання об'єктивної реальності. І в буденному житті, і в будь-якій із наук ту чи іншу інформацію, судження, висновок, концепцію, теорію ми мусимо підтвердити, довести. Журналістика не є у цьому винятком. Тут теж діють загальні закони пізнання [11].

Також, існують такі помилки: сплутування причини та умови, недостатня обґрунтованість тези належною кількістю аргументів, наведення аргументів, які не підтверджують, а, по суті, спростовують тезу, поєднання як однорівневих, однопланових, однорідних тих понять, які такими не є, пропущення потрібної ланки в ланцюзі логічних розмірковувань, порушення причиново-наслідкового зв'язку в уривку тексту чи в тексті загалом.

Основними причинами виникнення логічних помилок є такі:

1. Елементарні граматичні чи стилістичні помилки як правило виявляються у порівняно короткому уривку тексту, в одному реченні, двох чи трьох сусідніх. Але логічна помилка може бути розподілена в різних частинах тексту.

2. Сміслові зв'язки гірше піддаються доведеному до автоматизму сприйняттю, яке вироблене в досвідченого редактора стосовно граматичних помилок. Логічні помилки не так чітко себе проявляють, вони не лежать на поверхні тексту, а тому їх виявлення потребує більш тренованої уваги, більш глибокого проникнення в смислові зв'язки [4].

Пошук логічних помилок під час редагування журналістських текстів є надзвичайно важливим, оскільки він сприяє покращенню якості інформації і гарантує логічну послідовність та правильність мислення. Існує кілька ключових причин, чому важливо шукати логічні помилки при редагуванні журналістських текстів. Та саме з цього можна зрозуміти важливість теоретичного вивчення класифікації логічних помилок.

Редагування допомагає виправити неточності, неправильні тлумачення та фактичні помилки у тексті. Пошук логічних помилок дозволяє виявити суперечності, некоректні висновки або недостатньо обґрунтовані твердження, що можуть призвести до поширення недостовірної інформації.

Логічні помилки можуть ускладнювати сприйняття інформації та порушувати логічну послідовність між ідеями. Редагування тексту з фокусом на логічну складову допомагає покращити чіткість, послідовність та логічність викладу інформації.

Пошук логічних помилок сприяє покращенню аргументації та логічних зв'язків в тексті. Редактори можуть виявити логічні прогалини, неузгодженості або недостатньо обґрунтовані твердження, і внести необхідні корективи для зміцнення міркувань та послідовності розповіді.

Загалом, пошук логічних помилок при редагуванні журналістських текстів відіграє важливу роль у забезпеченні точності, об'єктивності та достовірності інформації. Він сприяє підвищенню якості журналістських матеріалів, зміцненню довіри аудиторії та покращенню комунікації між журналістом і читачем.

Розділ 2. Аналіз основних логічних помилок в журналістських матеріалах

2.1. Логічні помилки в журналістських матеріалах з порушенням основних законів логіки

Порушення законів логіки при підготовці журналістських матеріалів призводить до виникнення логічних помилок.

Спочатку проаналізуємо софізми та паралогізми. Розглянемо їх на прикладі тексту, взятого з медіа-ресурсу “Громадське” [12].

Приклад 1. «Зарплата дисциплінарних інспекторів створює корупційні ризики в роботі Вищої ради правосуддя — голова Верховного Суду», Євгеній Шульгат та Євгенія Луценко, Hromadske.ua, 22.02.2023.

Перша логічна помилка наявна у заголовку, адже сама по собі заробітна платня не створює ризиків. Тут використано паралогізм, так як в таких міркуваннях висновки іноді може бути як істинним, так і хибним. Заробітна платня не створює ризиків, але, наприклад, низька заробітна платня у когось може створити ризики, такі як корупція, непрофесійність та неефективність.

Розглянемо на цьому ж прикладі ще одну помилку, яка порушує закон суперечності. Закон суперечності твердить: два протилежні висловлювання не є одночасно істинними; у крайньому разі одне з них неодмінно хибне.

Закон суперечності, як і будь-який формально-логічний закон, застосовується тільки до таких суджень, у котрих ідеться про один і той же предмет, в один і той же час і в тому ж самому відношенні. Якщо ж у судженнях ідеться про різні предмети або про різні ознаки одного й того ж предмета, то такі судження не є суперечними і, отже, до них закон суперечності незастосовний.

“Про створення служби дисциплінарних інспекторів оголосили 8 лютого 2023 року. Згідно з законом про порядок призначення членів ВРП та діяльності дисциплінарних інспекторів, службу дисциплінарних інспекторів

мають сформувати на основі конкурсу. Проте у зв'язку з воєнним станом формувати штат вирішили без цієї процедури. Конкурс відбудеться, але після закінчення війни.”

Тут наявна логічна помилка, як дистантно-імпліцитні суперечності (протиріччя), тобто, у зв'язку з воєнним станом вирішили не робити конкурс щодо відбору на роботу дисциплінарного інспектора, так як вирішили формувати штат без цієї процедури, але все ж таки конкурс відбудеться, але після закінчення війни. Потому, не зрозуміло, буде конкурс чи ні, та як будуть відбирати дисциплінарних інспекторів. У тексті йдеться про один і той же предмет – конкурс, але ми маємо два протилежні висловлювання щодо конкурсу: конкурс буде та конкурсу не буде.

На цьому ж прикладі розглянемо ще одну логічну помилку, таку як наведення аргументів, які не підтверджують, а, по суті, спростовують тезу. Відштовхуючись від того, що спростування тези – це логічна операція, завдяки якій викривається хибність тези. Як зазначав український філософ Анатолій Конверський: “Справа в тому, що доведення й спростування є важливими складовими частинами аргументації, але не вичерпують її змісту. В ході аргументації не лише доводять тезу, або спростовують антитезу, а й формують переконання в істинності тези чи хибності антитези” [3].

«Чи піде професійний, грамотний адвокат працювати на 17 тисяч гривень? Чи суддя? Якщо хтось піде на ці посади, то яка буде мета цієї роботи? Чи не підуть туди люди, щоби заробляти гроші іншим чином? Я, звісно, не кажу про всіх кандидатів: упевнений, що будуть доброчесні, які прийдуть працювати заради ідеї», — зазначив голова Верховного Суду.»

У реченні «Я, звісно, не кажу про всіх кандидатів: упевнений, що будуть доброчесні, які прийдуть працювати заради ідеї» використовується наведення аргументів, які не підтверджують, а, по суті, спростовують тезу про велике занепокоєння з-приводу зарплати дисциплінарних інспекторів, а потім додають фрази про те, що люди прийдуть працювати заради ідеї, тобто “просто так”.

Приклад 2: “Я боюся за цю країну, але вірю в неї — життя в Лівані без ліків та світла” було взято з медіа-ресурсу “Суспільне.медіа”, Олена Куренкова, 24.01.2022 [13].

В реченні “Ти постійно відчуваєш, що незахищений, і мусиш шукати стабільності, — говорить вона. — Працюючи за кордоном, маєш бодай постійну роботу, можливості на майбутнє, класні проєкти.” Наявна така логічна помилка, як софізм. Людина навела таку помилку, як вираз “постійно відчуваєш себе незахищеним”, але при цьому вона працює за кордоном вже давно і не може відчувати себе так. Можливо, ця помилка була допущена через те, що вона хотіла емоційно підкреслити вираз.

Також, з прикладу 2: “За даними ООН, населення в Лівані живе за межею бідності. Навесні, коли через блокування Росією українських портів залежний від імпорту Ліван залишився на якийсь час без хліба, люди стояли у чергах за найнеобхіднішими продуктами. Але на вулицях безліч дорогих авто, а надвечір ресторани у середмісті Бейрута заповнені.”

В цьому реченні порушено закон протиріччя: як зазначає ООН, Ліван живе за межею бідності, але на вулицях безліч дорогих авто та заповнені ресторани. Причиною допущення порушень закону несуперечності може бути плутаність мислення, недостатня обізнаність, або ж інші суб’єктивні припущення.

З прикладу № 2: “Я не розумію, як ми живемо. Кажуть, ми надзвичайно бідні, але я не знаю людей, які взагалі не могли б купити поїсти геть нічого. Пальне зараз теж страшенно дороге, але ви можете побачити багато автівок на дорогах. Це дуже дивна країна. Так, раніше було простіше, але ми все ще можемо жити більш-менш нормальним життям”, — говорить Тереза.

В цьому абзаці присутнє протиріччя, тому що у другому абзаці цього тексту сказано: “Ліван уже четвертий рік бореться з дефіцитом продуктів харчування.”, але при цьому Роджер, який живе в Лівані каже, що не знаю нікого, хто б не міг купити собі поїсти.

З точки зору логіки текст являє систему висловлювань, які повинні відповідати вимогам істинності і правильності. Поняття істинності характеризує думки, передусім судження, а поняття правильності – зв'язки між думками у формі міркувань. Тому важливим є не тільки логічний зв'язок в одному реченні, а в усьому тексті загалом.

З прикладу № 2: “Більшість ліванських родин відчують збідніння через інфляцію. “Раніше, до кризи, американський долар становив 1500 ліванських фунтів, зараз же — 43 тисячі. Якщо ваша заробітна плата 1.5 млн фунтів, колись це була тисяча доларів, а нині це лише 50 доларів”, — розповідає Роджер.”

З прикладу № 2: “Щоб пересвідчитися у знеціненні ліванського фунта, достатньо обміняти кошти на чорному ринку: так радять місцеві, бо офіційний курс майже втридцяті менший. За 10 доларів від таксиста ми отримали 430 тисяч ліванських фунтів. І курс щодня змінюється.”

В наведеному реченні “якщо ваша заробітна плата 1.5 млн фунтів, колись це була тисяча доларів, а нині це лише 50 доларів” краще було б сказати спочатку інформацію, яку суспільство вже знає, а справа в реченні вказати нову інформацію. Тобто речення має виглядати так: “Якщо ваша заробітна плата 1.5 млн фунтів – це лише 50 доларів, а колись це була тисяча доларів.”

Тому, що за нормами логіки читачу буде простіше усвідомити новину за таким алгоритмом: зліва – інформація, яку читач вже чув або знає, а справа – інформація нова.

З прикладу № 2: “У Лівані не бракує грошей. Ми маємо багато грошей від людей, які живуть за кордоном, від туризму, від різноманітних послуг, компаній. Але ними погано розпоряджаються. Це через корупцію. Немає бачення на перспективу, є лише на короткий період. У цьому полягає причина кризи”, — каже Роджер.

В цьому абзаці порушується закон достатньої підстави. Тобто, Закон достатньої підстави формулюється так: будь-яка істинна думка має

достатню підставу. Із закону достатньої підстави випливає така його вимога: будь-яка думка може бути істинною тільки тоді, коли вона обґрунтована.

Але автор зазначає, що більшість ліванських родин відчувають збіднення через інфляцію, а в наступному абзаці зазначає, що грошей у Лівані не бракує, але вся ця ситуація в країні через корупцію. Автор неправильно або недостатньо обґрунтував свою думку з приводу кризи в країні, що приводить читача до неправильних інформаційних даних.

Приклад 3. "Алкоголь пришвидшує втрату тепла". Усе, що треба знати про Водохреще — пояснює науковець", Ілона Свеженцева та Анастасія Коріновська, Суспільне.медіа, 18.01.2022 [15]. В заголовку порушено закон тотожності, адже закон тотожності вимагає, щоб у процесі міркування було виділено предмет міркування і цей предмет не підмінявся якимсь іншим предметом думки даної предметної області. В заголовку ніяк не зрозуміло як алкоголь зв'язаний з Водохрещенням.

У журналістських матеріалах порушення закону тотожності найчастіше виражено у відступах від головної теми, в неорганізованому викладі. Дотримуватися тотожності думки під час даного міркування необхідно для того, щоб міркування було правильним.

Предмет нашого міркування не повинен змінюватися довільно, поняття замінюватися і змішуватися одне з іншим. Це запорака визначеності мислення, - як зазначає Солодка І. [4].

З цього ж прикладу "Щороку українці купуються у водоймах на Водохреще незалежно від погоди за вікном. Люди вірять, що це допоможе очистити душу і тіло, а також бути здоровим протягом усього наступного року."

"Суспільне поспілкувалося зі співробітником Інституту молекулярної біології та генетики НАН України, кандидатом біологічних наук Олександром Скороходом щодо особливостей впливу холодної води на організм людини та заходи безпеки при зануренні у крижану воду."

В цьому реченні наявна помилка складного речення, тобто речення перевантажене другорядними подробицями, що робить його надважким для читання аудиторії. В цьому реченні втратився логічний сенс через велике перевантаження додаткової інформації. Редактор мав би поділити це велике речення на декілька малих, для покращення розуміння.

З цього ж прикладу “Науковець з дитинства займається спортом, з 2011 року практикує купання на Водохрещі, є віце-чемпіоном України з трейлранінгу 2021 року. Олександр додатково займається популяризацією науки – читає лекції, пов’язані з темами спорту, здоровим способом життя і підвищенням продуктивності під час тренувань.”

“Чому вирішили практикувати купання в крижаній воді саме 19 січня?”

“Я був хворобливою дитиною. Коли в школі почав ходити на карате ситуація ніби покращилася, але перші три з половиною роки після вступу до університету не займався нічим іншим окрім навчання. Жив за містом і дорога забирала багато часу, тому пари з фізкультури були єдиним спортом у моєму житті. Після невеликої сутички з ворзельськими злочинцями вирішив відновити тренування.”

В цьому реченні відображається зсув плану викладу, що є досить поширеною логічною помилкою, суть якої полягає в порушенні послідовності думок: необґрунтованому переході до наступної тези або поверненню до того, що вже говорилося раніше.

Слід враховувати, що одні положення є тезами (тобто такими, що потребують обґрунтування) для всього людства, а інші – для окремих груп людей, наприклад для певної аудиторії. При порушенні цього правила «обґрунтовують обґрунтоване». В цих реченнях втратився ланцюжок усієї розповіді і, найголовніше, не зрозуміло як зв’язана розповідь про алкоголь та Водохреще з історією про невелику сутичку з ворзельськими злочинцями і тд.

“У якийсь момент я зрозумів, що вже добре адаптувався до холодного душу і стало цікаво зануритися у водойму взимку. Я не ставив собі цілі

розпочати моржування – регулярні купання у холодній водоймі. Мені було цікаво спробувати зануритися на Водохреща, адже бабуса завжди була релігійною людиною. Наша родина не так щоб дуже святкувала, втім з дитинства я пам'ятаю голодну кутю як символ завершення зимових свят.”

В реченні “Мені було цікаво спробувати зануритися на Водохреща, адже бабуса завжди була релігійною людиною” порушено закон достатньої підстави.

Використані хибні аргументи щодо того, чому людині було цікаво зануритися на Водохреща, адже не зрозуміло як пов'язана з цим бабуса. В реченні відсутній логічний зв'язок.

Приклад 4. “Якщо вас втомив успішний успіх. Як навчитися жити без фільтрів у новому році”, Наталія Шимків, Громадське.юа, 07.01.2022 [16].

В заголовку присутня тавтологія, що само по собі, означає логічну помилку та в заголовку порушено закон суперечності, так як успіх, за логікою, не може втомлювати. Але з іншого боку, можливо, автор хотів таким чином зацікавити аудиторію прочитати його матеріал, тому навмисне зробив таку помилку у тексті.

З цього ж прикладу: “Передноворічний період вимагає від нас підсумків.”

Період не може вимагати ніяких підсумків, адже період – це проміжок часу, обмежений певними датами або подіями, тож він не має таких дій, як вимагати щось.

З цього ж прикладу: “Так чи інакше поруч усі пишуть і говорять про знахідки та втрати року.”

Тут використовується подання як істинної тези, істинність якої ще треба підтвердити аргументами, адже “усі” пишуть і говорять не підтверджено ніякою статистикою у реченні.

“Слова «успіх, досягнення, результати» стали вагомими маркерами соціального статусу. А втім, найцікавіше за кулісами — ми не знаємо, якою ціною ці слова далися людям. У часи соцмереж і 15-секундних сторіз, ми часто помилково вважаємо, що розуміємо багато про життя людини і якось

можемо бути причетними до її досягнень. Це не так. За будь-яким результатом стоїть страх, ризик і фрустрація — стан, коли абсолютно не розумієш, у який бік рухатися.”

В реченні “ За будь-яким результатом стоїть страх, ризик і фрустрація — стан, коли абсолютно не розумієш, у який бік рухатися.” не наведено ніяких аргументів з приводу того, що за будь-яким результатом стоїть страх, ризик та фрустрація. Тут використовується подання як істинної тези, істинність якої ще треба підтвердити. Неможливо вважати цю інформацію достовірною, так як вона недостатньо обґрунтована.

З цього ж прикладу: “Майже шість років тому я жила на маленькому півострові Cape Cod у штаті Массачусетс. У нашому містечку був пляж та доступ до цілого Атлантичного океану. Все було прекрасно, як здійснена мрія з фільму — я в купальнику в стилі «Рятувальників Малібу», американський прапор із його 50 зірками, рятувальник у протисонцевих окулярах і білій футболці та океан, у який місцеві не рекомендували далеко заходити, бо там плавають акули. Проте якщо сісти на корабель і дістатися за 40 хвилин на сусідній острів Martha’s Vineyard, можна було без остраху купатися в тому ж Атлантичному океані.”

В даному реченні “Проте якщо сісти на корабель і дістатися за 40 хвилин на сусідній острів Martha’s Vineyard, можна було без остраху купатися в тому ж Атлантичному океані” наявна неправильна часова форма, тобто дієслова “сісти” та “дістатися” відображають майбутній час, а в другій частині вже присутній минулий час “можна було без остраху...”.

З цього ж прикладу: “Ця історія не про те, як класно було на американському півострові, бо насправді попри позірний успіх і фото в інстаграмі, виникало й багато проблем: житло з матрасом на підлозі (інших варіантів американські домовласники не пропонували) та високі податки з усіх покупок, відсутність транспорту (місцеві мають власні авто) та інші повсюдні нагадування про те, що ти — насправді гість. Американці в маленьких містечках не люблять українських студентів — вважають, що ті

часто забирають їхні робочі місця. Для мене це була маленька школа життя, після якої скажу, що спати на підлозі з подвійним матрасом може бути навіть класно. Але цього ви в інстаграмі не побачите.”

“Що робити, коли втомило споглядання успішних історій в інтернеті, яких практично не уникнути?”

В цьому реченні використано протиріччя логіки. Якщо ввести поняття істини і брехні, закон протиріччя можна сформулювати так: ніяке висловлення не є одразу істинним і хибним.

“По-перше, навчитися приймати, що вони завжди будуть. По-друге, берегти себе та свій емоційний стан. У погоні за чужими успіхами ми втрачаємо найголовніше — себе та здатність розуміти свої потреби, запити, вимоги. Радію, коли все частіше чую про психотерапію і те, що люди частіше на неї наважуються. З власного досвіду знаю — це вибір доволі затратний та непростий. Процес буває довгим і болючим, а результат однозначно приходить не одразу. Іноді його бачиш лише точково та з роками.”

“За два з половиною роки власного досвіду в терапії я справді навчилася відсіювати другорядне. Але щоразу, коли переді мною постає питання нової відповідальності чи вибору, з’являється страх «стати лузером». Це нормально, він допомагає рухатись уперед. З одного боку, здається, що «успішний успіх» все ж утратив свої обороти, є тренд на усвідомленість і «святкування факів», все частіше люди діляться своїми невдачами, втратами чи ментальним здоров’ям.”

“Наприклад, супермодель Белла Хадід у листопаді опублікувала пост, де зізналась у депресії, а також додала свої фото в сльозах. І мало б полегшати: якщо плачуть багаті супермоделі, то й звичайним людям у реальному житті можна не приховувати своїх психологічних тривог і розладів.”

Використана типова логічна помилка у вигляді сплутування причини і умови, чому звичайним людям має полегшати, якщо плачуть багаті супермоделі. В реченнях “Наприклад, супермодель Белла Хадід у

листопаді опублікувала пост, де зізналась у депресії, а також додала свої фото в сльозах. І мало б полегшати: якщо плачуть багаті супермоделі, то й звичайним людям у реальному житті можна не приховувати своїх психологічних тривог і розладів.” Більше питань, аніж відповідей, що може заплутати читача.

Речення “ Ціна різна: від самотності, зіпсованих стосунків з сім’єю чи друзями до розлучень, сліз та нервових зривів.”взагалі нелогічно побудоване, нема ні причини, ні умов, ні наслідків, незрозуміло про що йде мова.

Журналісти мають прагнути до того, що обґрунтованість та доведеність є необхідною рисою для логічно-правильного мислення.

“Влаштовуйте собі відпустки: від людей, роботи, соцмереж. На початку грудня у мене був довгоочікуваний відпочинок — поїздка в Рим. Декілька днів поспіль я гуляла старим містом, роздивлялась архітектуру, туристів, вдивлялась у палітру кольорів, яким наповнений Рим, і зрозуміла, що навіть якщо щось станеться з моїми сторінками у фейсбуці чи інстаграмі, я все одно залишусь. І все навколо мене теж буде — це вічне місто, нові люди, музика, їжа та навіть любов. Це полегшення від того, що нікому не варто доводити «де ти» і як багато навколо тебе фільтрів, — безцінне.”

В цьому реченні пропущення потрібної ланки в ланцюзі логічних розмірковувань. З точки зору логіки текст являє систему висловлювань, які повинні відповідати вимогам істинності і правильності. Поняття істинності характеризує думки, передусім судження, а поняття правильності – зв’язки між думками у формі міркувань.

“Як компенсовується успіх? Найчастіше фінансово, що правильно, хоч і непросто. Менше — внутрішнім визнанням цінності своїх досягнень. До останнього можна лише психологічно та духовно дорости. Коли перед новим роком і впродовж всього святкового періоду читаєте рейтинги, пости з підсумками чи переглядаєте чужі фото, спробуйте не картати себе за те, що на них — не ви. І тим більше не намагайтеся себе уявити в них.”

В реченні “Найчастіше фінансово, що правильно, хоч і непросто” використана недостатня обґрунтованість тези, без належної кількості аргументів. Доказ тісно пов'язаний із спростуванням. Досить часто ми не тільки доводимо істинність висунутої тези, але одночасно й спростовуємо якесь інше положення, котре ми вважаємо хибним.

Спростуванням називається процес мислення, за допомогою якого доводиться хибність якогось положення або неспроможність доведення в цілому. Спростування може бути спрямоване проти тези, проти аргументів або проти способу доведення (міркування).

“Можливо, ви ніколи не запустите ракету в космос, але якщо за рік ви відчували закоханість, комусь допомогли, досягли власних вимог до себе (від спорту до розірвання токсичних стосунків) — це і є ракета у ваш власний космос.”

В реченні використовується наведення аргументів, які не підтверджують, а, по суті, спростовують тезу, адже якщо людина не зробила все це за рік, тоді її досягнення нічого не важать, судячи з речення автора. Речення логічно незмістовне та викривлене.

“За нею теж численні спроби, поразки, не ті люди і не та погода, але згадайте, що відчували в момент, коли мрія здійснилась? Щастя, вдячність, полегшення? У кожного це відчуття своє.”

“Люди року бувають лише в суб'єктивних медіареєтингах, складайте свій список. Справжнім успіхом буде, коли ви його ж для себе і очолите.”

Приклад 5. “Космос знову в моді. Хто просуває Україну в елітний космічний клуб”, Денис Ярошенко, інформаційне агентство Уніан, 12.12.2021 [17].

“Ми звикли, що український космос – це музей, експонати якого вкриті іржею та пилом. Але є молоді люди, які переконані, що український космос – це початок їхнього зоряного стартапу.”

В реченні використана логічна помилка у вигляді подання тези як істинної, але істинність якої ще треба підтвердити аргументами, які в реченні

відсутні. Немає доказів того, що молоді люди в чомусь переконані. Можна сказати, що тут використані аргументи до мас, але без аргументів.

“Космос минулого – це пекельний жах. Літали туди фактично на бляшанках. Та й взагалі тодішнє підкорення небес - це героїзм та надзусилля наддержав та окремих особистостей, які дуже хотіли перемогти, але не мали для цього технологій.”

“А от сучасне освоєння космосу, на відміну від минулого, це, в першу чергу, не про надзусилля для перемог, а про вигоду і про гроші. Це розуміють студенти інжинірингової школи "Ноосфера" при Дніпровському університеті. Вони вчать тому, що принесе їм кар'єру, статус, купу грошей і славу дилерів майбутнього - розробляти й виготовляти сучасні ракетносії. Спочатку – в комп'ютерних програмах. А згодом – 3D друк чи намотування (так, корпуси сучасних ракет мотають з волокна, а не зварюють з металу). Речення логічно незмістовне, що саме малось на увазі під намотування, чому в дужках речення починається з твердження ‘так’, не зрозуміло чому так, далі описується, що корпуси сучасних ракет мотають з волокна, але цю інформацію нічим не доказали, більш того, навряд-чи корпуси мотають тільки з волокна. Замало інформації, аби аудиторія змогла зрозуміти сенс написаного та дістати для себе якусь нову та цікаву інформацію.”

"Зараз студенти 5-го курсу разом з ментором-викладачем відпрацьовують нову систему намотки. Працюємо з намотками 150 міліметрів, а у великих космічних ракетах використовуються діаметри 2-2,5 метри. Але технологія та сама", - розповів ТСН.Тижню керівник "Ноосфери" при Дніпровському університеті Сергій Веретюк.”

“Освіта тут виглядає зовсім не так, як можна було уявити 20 років тому.” Речення викликає багато питань, ніж відповідей. Особливо кому можна було уявити? Чому саме 20 років тому? Чи було якесь дослідження на тему як освіта виглядає тут. Професійна культура редактора передбачає передусім знання логічних правил і законів, тому редактори мають наповнювати речення усіма даними для повноцінного розуміння теми.”

“Особливість у тому, що теоретична частина повинна бути, але справжній інженер повинен все це робити руками. Він повинен мати практичні знання. Тому тут випускаються готові спеціалісти.”

"Ось цей носій консат – перший, який ми запускали. Це було у 2018 році. Тут носій призначений для двох мікросупутників. І виводить їх на висоту 2 тис. метрів. Однак паралельно ми розробили лінійку ракет. Тому що наша ціль – добратись до космосу", - розповідає ТСН. Тижню викладач школи "Ноосфера" Вадим Сонцев.

ТСН. Тиждень вперше за багато років бачить, як у студентів насправді горять очі.

Логічно цей вираз “ насправді горять очі” - неможливий, тому у реченні використана контактено-виразна суперечність, адже очі у людини не можуть горіти насправді. Скоріше за всього, автор спеціально використав цю конструкцію, для зацікавленості читача, але кажучи суто про логіку – вираз некоректний.

“А все чому – ці свої невеличкі тренувальні ракети вони не лише конструюють та виготовляють, а й запускають – з єдиного в Україні полігону в Павлограді. І ці ракети рік від року стають дедалі більшими. Запустити ракету – це була романтика.”

В цьому реченні використано поєднання як однорівневих, однопланових, однорідних тих понять, які такими не є, адже романтика не може бути запуском ракети. Редакторам потрібно бути більш акуратними з забарвленнями речень, так як деякі порівняння можуть заплутати логічний зв'язок мислення в голові людини.

“Але нам вдалося. Дякуючи Ілону Маску, ця тематика почала знову розвиватися. Тому що після закінчення гонки озброєнь, космос перестав бути цікавим людям. Я вирішив пов'язати своє майбутнє з космосом.”

Логічна помилка в реченні “ космос перестав бути цікавим людям”, тут використано подання тези як істинної, істинність якої ще треба підтвердити аргументами.

2.2. Проблематика журналістських матеріалів з порушенням причинно-наслідкових зв'язків, аргументацією та доведенням (доказом).

Приклад 6. “У Франції закон про підвищення пенсійного віку прийняли без згоди парламенту”, Олег Давигора, інформаційне агентство Уніан, 16.03.2023 [18].

“У Франції прийняли закон про підвищення пенсійного віку з 62 до 64 років. Сьогодні в Національній асамблеї мало відбутися голосування по цьому законопроекті, проте прем'єр-міністр Елізабет Борн з дозволу Макрона скористалася статтею 49.3 Конституції, яка дозволяє прийняти закон без схвалення парламенту, пише видання Bloomberg.”

“Депутати від опозиції негайно закликали до вотуму недовіри уряду.”

“Ми не можемо робити ставки на майбутнє наших пенсій. Якби всі проголосували відповідно до своєї совісті і відповідно до своїх минулих позицій, ми б не були там, де ми сьогодні”, - заявила Борн законодавцям в Парижі, коли оголосила про рішення уряду.

Логічна помилка тут присутня в реченні “Якби всі проголосували відповідно до своєї совісті і відповідно до своїх минулих позицій, ми б не були там, де ми сьогодні ” - сплутування причини і наслідку, адже якби ми проголосували відповідно до своєї совісті, який саме наслідок повинен був бути, в реченні сказано “ми б не були там, де ми сьогодні”, логічно некоректне речення. Порушення логічної послідовності подій заважає читачу зрозуміти сенс написаного.

“Якщо Макрон програє вотум недовіри, пенсійний законопроект буде анульований, а уряду доведеться піти у відставку. Але такий крок вимагатиме підтримки деяких консервативних законодавців.

Скандальний закон про підвищення пенсійного віку у Франції.”

“10 січня прем'єр-міністр Франції Елізабет Борн анонсувала підвищення пенсійного віку для французів. Основні положення реформи включають в себе підвищення пенсійного віку з 62 до 64 років до 2030 року.”

“Франція зіткнулася з вуличними протестами і серйозними заворушеннями, оскільки транспортники і персонал нафтопереробних заводів починають страйки через план Еммануеля Макрона підвищити пенсійний вік до 64 років.”

В цьому реченні сказано, що Франція вже зіткнулась з вуличними протестами через те, що транспортники і персонал починають страйки. Але логічно було б сказати, ‘через те, що персонал почав страйки’, адже зараз тут логічна помилка у порушенні причиново-наслідкового зв’язку у частині тексту.

Приклад 7. "На пальцях двох рук можна перелічити світових виробників якісних складових протезів" — Музиченко”, Ігор Шавро, Суспільне медіа, 02.02.2022 [19].

“Протезування під час війни, чи вистачає компонентів світових компаній для українських протезів, скільки в країні поранених цивільних, яким провели ампутації, чи треба доводити цивільному що він постраждав саме через ракетний обстріл або міну та яким є алгоритм дій військового, щоб отримати протез — генеральний директор Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю Віталій Музиченко в інтерв’ю Суспільному.”

В реченні “Протезування під час війни, чи вистачає компонентів світових компаній для українських протезів, скільки в країні поранених цивільних, яким провели ампутації, чи треба доводити цивільному що він постраждав саме через ракетний обстріл або міну” використана типова логічна помилка – підміна тези. Спочатку кажуть про протези, але всередині речення використовують нелогічні за змістом думки, адже чому цивільному треба доводити, якщо він постраждав через ракетний обстріл?

Людина й сама знає, що постраждала і через що, коли таке трапляється. Хоча спочатку тема була про протези: чи вистачає компонентів для розробки українських протезів, які дії військового щоб отримати протез та загалом протезування під час війни.

“Два з половиною мільйони людей в Україні з інвалідністю і ще 163 тисячі дітей з інвалідністю — це дані на початок 2021 року. Чи є оновлена статистика?”

“В умовах масового переміщення населення, виїзду за кордон, зібрати цифри, які б відповідали чітким параметрам, складно. Але однозначно можна сказати: на сьогодні тренд травматизму від, зокрема, мінно-вибухових пристроїв. Це буде впливати на збільшення чисельності людей з інвалідністю.”

Зсув плану викладу є поширеною логічною помилкою, суть її полягає в порушенні послідовності думок: необґрунтованому переходу до наступної тези. Взагалі нелогічне речення, питання було про цифри та статистику дітей з інвалідністю, а у відповідь вираз про тренд травматизму від мінно-вибухових пристроїв.

Було б краще сказати “хотілося б пояснити і розповісти про причину чому статистика могла зрости. Так як в країні війна, зросла і небезпека з приводу мінно-вибухових пристроїв. Через це люди можуть травмувати себе та калічити.”

Я б хотіла ще додати, що неетично казати “тренд травматизму”, бо тренд означає загальну модну тенденцію сезону, але ж люди не травмують себе спеціально або тому що це є круто.

“Управління Верховного комісара ООН з прав людини оприлюднило оновлені дані про кількість жертв серед цивільних. Станом на 30 січня 2023 року вони нарахували понад 11,5 тисяч поранених серед мирних мешканців, втім фактичні цифри, зазначили в управлінні, вищі. Скільки в Україні військових та цивільних вже потребують протезування?”

“Цифра достатньо динамічна, але це дуже недалеко від тих цифр, які ви назвали, проте трошки в більшу сторону. Є більше десятка тисяч людей, яким провели певні ампутації. Це та частина населення, що потребуватиме протезно-ортопедичних виробів.”

“Я хотів би звернути увагу на такий аспект — коли ми говоримо про первинний скринінг, діагностику або експертизу. Раніше це відбувалося на етапі встановлення інвалідності, а до цього проходило достатньо немало часу: відбувається подія, потім певне лікування, або ампутація, або процес відновлення. З кінця минулого року спільно з МОЗ ми напрацювали дещо інший підхід. Людина, що закінчує реабілітацію, має йти на медико-соціальну експертну комісію, отримувати там висновок і так далі. Але уже на цьому етапі вона має бути забезпечена протезами.”

“Скільки часу треба, щоб ця система запрацювала?”

Вона передбачає мультидисциплінарні команди на базі закладів охорони здоров'я. Формування таких команд уже розпочали.

Міністерство охорони здоров'я визначило базові десятки закладів охорони здоров'я, які вже працюють в цьому форматі. Єдиний момент — це все потребує адаптації й імплементації.”

В цих трьох абзацах просто повторюється сенс питання, який був заданий. Тому що запитали, коли система запрацює, і все це ж повторили іншими словами, тут використана логічна помилка у вигляді втрати тези, тобто нелогічно багато тексту, а відповіді через чотири речення все ще немає.

“Думаю, перше півріччя цього року в нас піде на те, щоб цей процес запрацював більш масово.”

“Паралельно з цим працюють і комісії — і медико-соціально експертні, і лікарсько-консультативні, і військово-лікарські. Лікування, реабілітація і забезпечення допоміжними засобами реабілітації мають бути складовою одного процесу.”

“Який алгоритм дій має бути у військовослужбовця, аби отримати протез і повернутися до більш-менш нормального життя?”

“Первинне протезування достатньо складне. Тут потрібно правильно провести ампутацію і підготувати куксу протезистом — тією людиною, яка буде надалі працювати з пацієнтом. На сьогодні проблема — це повторні

реампутації, коли хірург бачить все під одним кутом, а протезист під іншим. Важливо, щоб вони працювали не окремо, а в команді й приймалося спільне рішення. Потім у людини має все загоїтися. І далі йде документальне оформлення.”

“І якщо ми говоримо про певні категорії, там є різний рівень гарантій. У військовослужбовців первинне протезування може відбуватися з перевищенням стандартного протезування, тому що це складніший процес.”

“Що означає перевищення стандартного протезування?”

“Держава для забезпечення протезами визначила граничну ціну, яку оплачує виробнику.”

Тут є логічна помилка така як, недостатня обґрунтованість тези належною кількістю аргументів. Все одно незрозуміло що таке перевищення стандартного протезування та як це відноситься до складного процесу і чим відрізняється первинне протезування від стандартного.

Достатня кількість аргументів при наведенні тези допомагає суспільству чітко та ясно зрозуміти сенс сказаного або написаного.

Автор, який хоче донести якусь інформацію, повинен завжди перевіряти коректність та повноту аргументів, які він наводить. Після поданої інформації, у людини не повинно залишитись питань, він повинен розуміти зв'язок та всю інформацію повністю.

Приклад 8. Для аналізу тексту, новина була взята з медіа-ресурсу New choice, Ніна Григорська, 18.10.2021 [20].

«Вбивство п'яти людей у Норвегії: жертви загинули не внаслідок стрілянини з лука» Перше, про що хочеться сказати, що у заголовку порушено закон достатньої підстави, тому що думка внутрішньо ніяк не пов'язана між собою, незрозуміло до чого тут вираз ‘не внаслідок стріляли з лука’, так можна написати багато причин, чому жертви загинули.

«П'ятеро людей, які загинули в Норвегії внаслідок нападу чоловіка з луком, були вбиті колючою зброєю. Про це повідомляє The Guardian з посиланням на заяву поліції.»

В цьому ж реченні порушено закон суперечності, адже в заголовку сказано, що люди загинули не від лука, а в цьому реченні вже сказано, що люди загинули внаслідок нападу чоловіка з луком.

«Чоловік вистрілив з лука у кількох людей і поранив щонайменше одного, але, за даними поліції, ніхто не загинув внаслідок цих пострілів. У поліції заявили, що п'ять осіб були вбиті колючою зброєю — деякі у себе вдома, інші — на вулиці. Ще троє людей були поранені, зокрема поліцейський, який в цей час не перебував на службі.»

Загалом за текстом можна побачити, що порушено закон суперечності (протиріччя), відповідно до якого не можуть бути одночасно істинними протилежні думки про той самий предмет, узятий у той самий час і в тому самому відношенні.

Тому що, спочатку ми прослідковуємо, що вбивство було не з лука, потім аргумент, що вбивство було все ж таки з лука, потім аргумент про те, що вбивства взагалі не було, ні звичайного, ні з лука, і на останок написано про те, що вбивство було, але ніяк не пов'язано з луком.

Аудиторія, яка читає такий текст, губиться в твердженнях, та втрачає зв'язок як з написаним, так і з самим автором. Проблема в тому, що редактор повинен провести ретельний аналіз тексту в цілому, щоб виділити протилежні за думкою пари висловлювань, виявити і сформулювати суперечності.

«Правоохоронці вважають, що стрілок обирав жертв випадково. Серед загиблих чотири жінки і один чоловік віком від 52 до 78 років. 13 жовтня в місті Конгсберг на півдні Норвегії невідомий почав стріляти з лука по людях, внаслідок чого загинули п'ять осіб. Нападником виявився громадянин Данії Еспен Андерсон Братен, він зізнався у скоєних вбивствах. У поліції не виключають, що чоловік може бути психічно нестійкий.»

І знову ми можемо побачити логічну помилку при порушенні закону суперечності, адже сказано, що все ж таки 5 осіб загинули внаслідок стрілянини з лука, хоча до цього, за словами поліції, такого не було.

Знання закону суперечностей потрібне редактору не тільки для оцінки чужого матеріалу. Вимагаючи від автора несуперечливості суджень, він у своїх рекомендаціях зобов'язаний суворо дотримуватися цього закону, пам'ятаючи про те, що аналіз не допускає логічної суперечності.

Приклад 9. “Масове отруєння в Харкові: госпіталізовано майже 80 осіб”, український медіа ресурс “Українська Правда”, 19.06.2021 [21].

«Уже 78 осіб госпіталізовано в Харкові після візиту до закладів "Якіторія" та "Мафія". Деталі: Зокрема, шість хворих були доставлені в ніч на суботу до міської лікарні №3, ще одна людина госпіталізована в Краснокутську за місцем проживання.»

В цих реченнях порушено закон протиріччя. В заголовку сказано, що отруєння відбулось в Харкові, а потім автор вводить в оману читача, сказав про Краснокутськ, що є в Харківській області, а не в місті Харків.

«Також дорослі і діти, які отруїлися в кафе, проходять лікування у Міській клінічній лікарні №31 та Міській дитячій клінічній лікарні №19. Всім був поставлений діагноз – ентероколіт. Харківська міська рада пропонує власникам мережі закладів "Якіторія" та "Мафія" взяти участь у лікуванні відвідувачів, які у них отруїлися. Зазначається, що для лікування пацієнтів необхідні такі препарати, як фізіологічні розчини, антибіотики та інші ліки, які були витрачені у великих обсягах за останні дні в результаті господарської діяльності цих ресторанів.»

Наявно в реченні сплутування причини і наслідку, адже сказано, що пацієнтам необхідні такі препарати, які вже були витрачені. Тобто, логічно було б сказано, що необхідні такі ж самі препарати, які використовуються у лікуванні.

«Що передувало: За даними ЗМІ, 16 червня до служби контролю якості ресторану "Якіторія", що розташований в Харкові на вулиці Квітки-Основ'яненка, звернулися відвідувачі зі скаргами на погане самопочуття. Керівництво ресторану вирішило тимчасово закрити його. Станом на 17 червня до лікарень Харкова госпіталізували 25 осіб (19 дорослих та 6 дітей).

Станом на 18 червня було зареєстровано 57 випадків захворювання, зокрема 16 серед дітей. Попередній діагноз – гостра кишкова інфекція неуточнена, середнього ступеню важкості. Хворі пов'язували свій стан із вживанням готових страв (переважно суші) у закладі громадського харчування м. Харків ТОВ "Ресторація №1" (ресторани "Якіторія", "Мафія").»

В цьому реченні використовується вираз 'готових страв', тут є деяка тавтологія, яка заважає читачу логічно обдумати сенс написаного. Типова логічна помилка, у недостатньому обґрунтуванні своєї тези.

Приклад 10. “Пастка досконалості. Чому ми боїмося бути звичайними?”, онлайн ресурс texty.org.ua, 16.09.2021 [22].

“Суспільство бомбардує нас інструкціями.”

В реченні порушено закон суперечності, адже суспільство не може бомбардувати нас інструкціями, тому що бомбардувати – це обстрілювати з гармат. А інструкція не може такого зробити.

“Про те, як бути щасливішими, у кращій фізичній формі, багатшими, успішнішими. Чому ми стали настільки незадоволені тим, щоб бути просто звичайними нормальними людьми?”

Тут використовується подання тези як істинної, істинність якої ще треба підтвердити аргументами, які в реченні відсутні.

“Про це йдеться у статті психоаналітика та професора з літературної теорії в Лондонському університеті Джоша Коена для The Economist. Наводимо скорочений та дещо адаптований під наші реалії переказ: Двадцять років тому я викладав американську літературу, й більшість моїх студентів кидали "Мобі Діка" чи Ральфа Волдо Емерсона через кілька сторінок і сподівалися, що я не запитаю їх на семінарах.” “Рой був інакшим: він неймовірно багато читав і обговорював тексти з пристрасстю, за якою однокурсники спостерігали з захоплення та нерозуміння.”

Порушено закон тотожності, адже у процесі міркування, у суперечці або дискусії поняття мають уживатися в одному й тому ж значенні. Думка тотожна сама собі, якщо вона однозначна. “У кінці курсу більшість подали

нормальні, але звичайні есе, а Рой попросив продовжити йому термін здачі. Я пояснив, що дедлайн є дедлайн і він втратить бали – хай іде й пише. Він відповів, що вже написав. Але не може подати своє есе, бо "воно жахливе". Його лице викривилося від болю.”

Тут в реченні використовується наведення аргументів, які не підтверджують, а, по суті, спростовують тезу “але звичайні есе”. “Есей був одним із найкращих, але він втратив бали за запізнення.” “На старших курсах його роботи стали ще кращими, а затримки – ще більшими. Я став помічати потерте чоло. "Я тру шкіру, коли у мене стрес". Нігті були обкусані до м'яса.” “Я спрямував його до шкільного психотерапевта. Спершу він відмовлявся – а потім зрозумів, що це може дати йому приводи затримувати подачу есе "за приписом лікаря". Коли дійшло до магістерської роботи, Рой почав мене лякати.

Я переконував його, що це лише магістерська робота, а не праця всього його життя – й вона не має бути досконалою.” “Повірте, – гірко засміявся він. – Вона за світи від досконалості. Вона навіть не в тій самій галактиці, де перебуває досконалість”. Отже, сказав я, попри затримку (вже в пів року), він її написав. Так, підтвердив Рой. “І прочитав її”, – гірко додав він. І єдиним логічним вибором було – видалити файл. Я запитав, чи зберіг він резервну копію. Ні. Він видалив 20 тисяч слів. “Я надто поважаю вас, щоб змушувати це читати”, – сказав він мені.”

Якщо брати до уваги текст в цілому, то викладач сам хотів прочитати роботу учня, але учень сказав “змушувати вас це читати”, що є нелогічним, адже він нікого не змушував. “Це був останній раз, коли ми особисто бачилися. Йому ще півтора року продовжували терміни університетські психологи. Після цього він так і не подав магістерську. Я написав, чи не може він показати мені чернетку. “Боюся, вона не така, щоб її показувати”, – відписав він. Відтоді я нічого не чув від нього.”

В реченні відсутня недостатня кількість аргументів, щоб довести вираз “не така”, адже люди можуть зрозуміти по-різному цей вираз.

Приклад 11. “Вуличний фотограф у Швейцарії зняв зворушливе відео з 12-річним українцем: про що вони говорили”, Анджеліка Талабан, онлайн ресурс Новини.live, 28.09.2022 [23].

Перша логічна помилка – у заголовку порушено закон достатньої підстави, тому що думка внутрішньо ніяк не пов’язана між собою. Адже не зрозуміло, до чого тут вираз “про що вони говорили” та те, що фотограф зняв відео.

Заголовок є важливою логічною частиною тексту, навряд чи людина захоче читати новину далі, якщо не зрозуміє сенс заголовку.

“Соцмережі сколихнуло зворушливе відео, де вуличний фотограф у Швейцарії сфотографував 12-річного хлопчика, який виявився біженцем. Між ними виник зворушливий діалог.”

Друга логічна помилка як дистантно-імпліцитні суперечності (протиріччя) виникає з заголовку, де сказано, що фотограф зняв зворушливе відео, а в цьому реченні сказано, що фотограф сфотографував хлопчика, а не зняв відео.

“У Європі доволі поширена культура вуличних фотографій. Тобто митець фотографує перехожих. Цікава історія трапилась у Швейцарії. Фотограф помітив на березі моря хлопчика, який рибалив. Зробивши кілька кадрів, чоловік поцікавився, чи не проти хлопчик, якщо він пофотографує його ще.” “Дитина погодилась і між ними виникла приємна розмова. Хлопчик розповів, що йому 12 років і його звали Тимур.

Він володіє українською та англійською мовами. З діалогу стало відомо, що виїхати з України до Швейцарії його сім'ю змусила війна, яку розв'язали росіяни.” “Тимур сказав, що йому дуже подобається Швейцарія. Зокрема, він у захваті від чистого моря та смачних бургерів. Дитяча щирість розвеселила фотографа, і він зробив ще кілька пам'ятних красивих кадрів хлопчика з вудочкою.

“Нагадаємо, в Службі безпеки України показали унікальні кадри, як саме відбувався обмін військовополоненими. Ця подія розчулила всю Україну.

Українська співачка Джамала підкорила мережу зворушливим відео зі своїм старшим сином Еміром. Хлопчик з мамою заспівали хіт "Ой, у лузі червона калина".

Порушено логічну помилку – протиріччя. Взагалі незрозуміло до чого ця інформація в тексті, якщо сенс був в тому, аби розповісти про розмову хлопчика та фотографа у Швейцарії.

Приклад 12. “Обшуки в будинку Кличка: СБУ оприлюднила деталі справи і вилучені речі”, медіа ресурс “Українська Правда”, 18.05.2021 [24].

“Служба безпеки України викрила масштабну схему контрабанди пального в Україну: незаконно імпортовано продукції на понад 100 млн грн. Деталі: Служба безпеки оприлюднила деталі обшуків, які мали місце 18 травня, в тому числі в будинку, де проживає мер Києва Віталій Кличко.

СБУ та фіскали задокументували і припинили протиправну діяльність групи ділків, які нелегально імпортували в Україну великі партії пального з Республіки Білорусь та РФ.”

В цих реченнях порушено закон тотожності, адже закон тотожності вимагає, щоб у процесі міркування було виділено предмет міркування і цей предмет не підмінявся якимсь іншим предметом думки даної предметної області.

Ніяк не зрозуміло, чому в заголовку написано про обшуки в будинку Кличка, а за змістом тексту – розповідають як припинили протиправну діяльність групи ділків (які ніяк не зв’язані з мером).

“Оперативники спецслужби встановили, що зловмисники постачали продукцію на адресу низки комерційних структур. Для уникнення сплати митних зборів та акцизного податку вони у документації штучно знижували вміст метилового спирту у продукції.

Дії організаторів завдали державному бюджету збитки в особливо великих розмірах.”

“У ході досудового розслідування задокументовано, що менеджмент комерційних структур протягом 2020-2021 років реалізовував імпортовану продукцію підприємствам із ознаками "ризиковості".

За попередніми даними, незаконно імпортовано продукції на понад 100 млн грн.” “Ці суб’єкти господарювання не мають виробничих потужностей і не знаходяться за адресами реєстрації. До того ж засновником, директором і бухгалтером виступає одна особа.”

“Фактично імпортований товар в Україні організатори переробляли на нелегальних міні-НПЗ у сурогатні паливо-мастильні матеріали. Потім реалізовували за готівку без оформлення бухгалтерських документів, пояснюють в СБУ.” “У ході проведення обшуків на території Київської, Чернігівської та Луганської областей правоохоронці вилучили: тіньову документацію, печатки 300 фіктивних підприємств, засоби зв’язку та комп’ютерну техніку, банківські картки та велику суму готівки, обладнання для нелегального виготовлення паливо-мастильних матеріалів, метиловий спирт, хімічні добавки та готовий сурогат загальним об’ємом понад 1 тис. тонн.”

В заголовку сказано тільки про обшуки Кличка, але як з’ясовується обшуки проводились в Київській, Чернігівській та Луганській областях. В цьому реченні використана логічна помилка – протиріччя. “Дослівно СБУ: "Зважаючи на особливий резонанс у ЗМІ щодо одного з обшуків, який відбувався у будинку, де проживає мер Києва Віталій Кличко, можемо повідомити таке.”

“У ході обшуку за цією адресою було виявлено та вилучено: документацію та печатки 68 юридичних осіб; фінансово-господарську документацію задіяних у протиправній схемі СПД; ноутбуки, електронну техніку, необліковані кошти.”

Обшук мера ніяк не пов'язаний з історією, написаною вище, логічно-незмістовний текст. Читачів вводять в оману, що сильно впливає на рейтинг довіри до автора.

“Що передувало: Вранці 18 травня близько 20 правоохоронців прийшли у будинок на вулиці Богдана Хмельницького, де мешкає мер Києва Віталій Кличко. Пізніше сам Кличко повідомив ЗМІ, що під двері його квартири приходили правоохоронці. Він додав: камера відеоспостереження зафіксувала, що правоохоронці перебували біля його квартири, коли він був на тренуванні.”

“В СБУ наголосили, що обшуки не мають стосунку до очільника столиці. Сам же мер вважає, що "безпрецедентний тиск на міську владу триває" і що "такого не було навіть за часів Януковича".”

В заголовку сказано, що обшуки проводились в будинку мера столиці, в цьому реченні ж сказано, що обшуки не мають стосунку до очільника столиці і також сказано, що правоохоронці були біля дверей його квартири, тобто обшуку не було взагалі.

Порушено логічну помилку, таку як зсув плану викладу, суть якої полягає в порушенні послідовності думок: необґрунтованому переходу до наступної тези, а в цьому тексті можна сказати, що ‘стрибають’ з тези на тезу.

Як висновок, ми можемо зрозуміти, що знання логіки дозволяє орієнтуватися в законах логіки, які в свою чергу, будучи специфічними законами мислення, неодноразово пов'язані із законами об'єктивного світу, погоджуються з ними.

Розділ 3. Перспективні напрямки та рекомендації покращення логічної складової журналістських матеріалів

3.1. Шляхи покращення журналістських матеріалів: логічна складова

У сучасній логіці дуже багато законів. У цьому її специфіка. Закони логіки об'єднуються в логічні системи, які зазвичай називаються логіками. Логічні закони в сучасній логіці називаються методами логіки. Як зазначав Гнатюк у своїй роботі, у традиційній силогістиці в сучасному її розумінні налічується, у натуральному численні висловлювань – 16 правил, які вважаються методами логіки висловлювань тощо [9].

Для того, щоб українське ЗМІ було чітким та якісним, важливо розуміти та вміти аналізувати методи логіки для написання своїх робіт. Логіка відіграє важливу роль у складанні тексту, адже майбутній доробок повинен правильно доносити сенс для читацької аудиторії, а не навпаки, заплутати її.

Аби міркування в тексті були правильними та чіткими, необхідно дотримуватись логічних правил у написанні.

По-перше, вихідні твердження обов'язково повинні бути істинними.

По-друге, необхідно вибудовувати зв'язок між твердженнями, які відповідають законам логіки. Для прикладу, хочу розглянути текст, в якому чітко простежується порушення закону суперечності та порушений зв'язок між твердженнями в цілому.

Інша проблема українських медіа полягає в тому, що більшість заціклюється на граматичних, лексичних або ж стилістичних помилках, забуваючи взагалі про логіку. Але логічні помилки вважаються найважливішими, так як, треба донести правдиву інформацію, яку зрозуміє читач.

Після прочитаного матеріалу, у читача не повинно залишитись питань, а тим паче, він не повинен запам'ятати інформацію, яка не є правдивою або ту, яка вводить його в оману. Важливо правильно будувати міркування перед тим, як починати писати матеріал.

Закони логіки є знаряддям пізнання дійсності, необхідною умовою точного, адекватного відображення мисленням зовнішнього світу. Щоб мислення приводило нас до істини, воно має відповідати вимогам формально-логічних законів—закону тотожності, суперечливості, виключеного третього та достатньої підстави.

Порушення вимог законів логіки призводить до того, що мислення стає неправильним, нелогічним. У практиці мислення трапляються двоякого роду логічні помилки, пов'язані з порушенням вимог законів логіки.

Подібно до того, як знання правил граматики дає нам можливість досконало будувати слова, речення, фрази, так і знання правил та законів логіки, забезпечуючи культуру мислення, зумовлює необхідну систематичність, послідовність, обґрунтованість і переконливість наших міркувань.

Під впливом власного або набутого досвіду в кожній людині формуються певні елементи культури мислення (без спеціального вивчення законів і правил логіки). Але людина, яка не вивчала логіки, може «відчувати» логічні помилки в міркуваннях, свідомо ж і кваліфіковано їх позбутися вона не спроможна.

Важливим аспектом в покращенні журналістських матеріалів є наукове редагування тексту. Наукове редагування – різновид редагування, основним завданням якого є аналіз, оцінка і виправлення неточностей із наукового погляду, з позиції достовірності матеріалу.

Важливим правилом для редактора в цьому аспекті має стати перевірка фактичної достовірності матеріалу за допомогою довідників, енциклопедій, словників, інших джерел довідкової літератури. До цього типу редагування вдаються тоді, коли готується до друку серйозне наукове видання й виникає необхідність запрошення провідного спеціаліста в певній галузі науки [10].

Важливою складовою наукового редагування є перевірка достовірності фактичного матеріалу. Фактичний матеріал (цифри, імена,

дати, географічні назви, відомості про події, цитати з першоджерел тощо) може бути використаний у текстах навчальної літератури з різною метою – як ілюстрування того чи того положення, як аргумент у процесі логічного доказу, як основа для подальших висновків і узагальнень тощо.

Для визначення якості фактичного матеріалу редактор має керуватися такими критеріями його оцінки: достовірність, відповідність темі, точність, новизна, доречність, виразність, наочність, доступність.

Під час підготовки серйозних навчальних видань інколи запрошують провідного спеціаліста в певній галузі науки в якості наукового редактора. Якщо такої потреби немає, то загальний (літературний) редактор використовує такі способи перевірки фактичного матеріалу:

- звіряння фактичного матеріалу з авторитетним джерелом (загальні і галузеві енциклопедії, видання державних органів статистики та інші офіційні видання);
- внутрішньо-текстова перевірка (вдумливе й уважне прочитання всього текстового матеріалу, за потреби – обчислення та підрахунки, що уможливають виявлення неточностей і похибок);
- офіційне підтвердження авторитетних установ – науково-дослідних інститутів, підприємств, організацій тощо (до цього способу перевірки вдаються у разі, якщо перші два способи виявилися недостатніми) [10].

Шляхи покращення журналістських матеріалів щодо логічної структури включають багато аспектів. Першим кроком до створення логічно послідовного матеріалу є уважне планування і структурування. Журналіст повинен визначити основну тезу або повідомлення, яке він хоче передати, і розробити логічну схему для побудови своєї аргументації.

Для забезпечення логічності і достовірності матеріалу важливо перевірити факти та використовувати надійні джерела. Журналіст повинен провести дослідження та перевірити інформацію, щоб упевнитися в її точності та надійності. Необхідно відстежувати цитування, перевіряти джерела та відстоювати достовірність своїх висловлювань.

Логічності сприяє чіткість та простота висловлення. Журналіст повинен уникати складних фраз, подвійних заперечень або некоректних тверджень. Комунікація має бути зрозумілою та логічною для читачів, що допомагає їм зрозуміти та засвоїти інформацію.

У матеріалі необхідно використовувати логічні зв'язки та доводи для підтримки своїх тверджень. Це може включати використання прикладів, статистики, експертних думок або досліджень, щоб довести свою точку зору.

Журналіст повинен ретельно аналізувати свої доводи та переконливість аргументів, а також уникати логічних протиріч. Важливо усвідомлювати, що кожен аргумент повинен логічно пояснювати та підтримувати основну тезу матеріалу.

Журналіст повинен виявляти та перевіряти можливі логічні помилки у своїх матеріалах. Це включає критичне мислення та аналіз аргументів, щоб уникнути необґрунтованих припущень або стереотипів. Журналіст повинен ставити питання до своїх висновків та переконатися, що вони базуються на логічних обґрунтуваннях.

Після написання матеріалу необхідно провести редагування та перегляд, зосередившись на логічній структурі. Журналіст повинен перевірити, чи послідовність аргументів та фактів логічна, чи немає суперечностей або виключень. Важливо також визначити, чи досягнуто цілей та передано головну думку з логічною структурою.

Часто ефективним способом покращення логічної складової журналістських матеріалів є залучення експертів з відповідної галузі. Експерти можуть допомогти уточнити аргументацію, надати додаткові факти та логічні зв'язки, що сприятимуть якісному та обґрунтованому матеріалу.

Уникнення логічних помилок у журналістських матеріалах є ключовим для забезпечення точності, достовірності та якості інформації, яка передається аудиторії. Дотримання логічної складової допомагає журналістам стати більш впливовими та авторитетними в своїй професії,

забезпечує зрозумілість та доступність матеріалів для широкої аудиторії та сприяє розвитку довіри громадськості до журналістів та медіа загалом.

Для досягнення цих цілей журналісти можуть використовувати різні підходи, такі як проведення додаткових досліджень та перевірка фактів, використання логічних аргументів та послідовності, критичне мислення, ретельне редагування та перегляд матеріалу.

Важливо також залучати експертів для надання додаткової експертної думки та контролювати використання достовірних джерел. Загалом, покращення логічної складової журналістських матеріалів відіграє важливу роль у забезпеченні якості та довіри до журналістики.

Це сприяє більш ефективній комунікації з аудиторією, розумінню складних проблем та збереженню високих стандартів професійної етики в журналістській сфері.

Існує декілька аспектів щодо покращення логічної складової. Наприклад, важливо, щоб міркування в матеріалі були чіткими, послідовними та логічно зв'язаними. Переконайтеся, що ідеї прогресують логічно, одна за одною, та мають чіткі зв'язки між собою. Використовуйте логічні оператори, такі як "тому", "отже", "так як", для підкреслення зв'язків між аргументами та висновками.

3.2. Рекомендації щодо уникнення логічних помилок у журналістських матеріалах

Спираючись на проведений у Розділі 2 аналіз журналістських матеріалів можемо наголосити перш за все, важливо знати як помітити логічні помилки, щоб уникнути їх, а також виявити, спростувати чи виправити аргументи, наведені іншими.

Журналістські матеріали покликані інформувати, навчати, переконувати читачів. Однак важливо уникати логічних помилок у цих матеріалах, щоб зберегти достовірність поданої інформації. Є декілька

практичних рекомендацій щодо уникнення логічних помилок у журналістських матеріалах:

Журналісти повинні чітко висловлювати свій аргумент: важливо подавати текст логічно-змістовним, додаючи свої докази, які його підтверджують. Треба завжди переконуватись, що аргумент справді логічний, підтверджений фактами та підкріплений різними дослідженнями, статистиками, науковими аналізами.

Більш того, треба уникати помилок в міркуваннях, які можуть підірвати довіру до ваших текстів, а в майбутньому понизити ваш рейтинг, як спеціаліста. Треба пам'ятати про поширені помилки, такі як порушення законів логіки, софізми, паралогізми, різні види суперечностей, підміна тези тощо.

Теоретичне знання різних типів помилок може допомогти юним журналістам не стикатися з такою проблемою, як недостатньо-обґрунтований матеріал, або ж поширення недостовірної інформації.

Також, треба перевіряти свої факти: переконайтеся, що факти, які ви подаєте, точні та підтверджені надійними джерелами. Використовуйте надійні джерела та перевіряйте свою інформацію перед публікацією.

Втратити довіру читацької аудиторії дуже просто, журналісти несуть вагомий вклад в розвиток подачі інформації в медіа, тому важливо писати тільки правдиву і чітку інформацію.

Особливо важливо перевіряти джерела, які наводяться як підтвердження до ваших слів. Журналісти мають переконатися, що вони абсолютно є надійними та точними.

Крім того, важливим кроком в посиленні українських медіа та уникненні логічних помилок є альтернативні точки зору: важливо розглядати альтернативні точки зору та контраргументи. Це допоможе редакторам передбачити заперечення та посилити аргументацію.

Необхідно використовувати логічну структуру. Використовуючи логічну структуру та необхідний зв'язок між твердженнями допоможе

вашим читачам стежити за вашими міркуваннями та зрозуміти ваші висновки.

Ще один важливий крок в покращенні журналістики: треба використовувати чітку, точну мову та уникати двозначних або розпливчастих термінів. Читач повинен до кінця зрозуміти подану інформацію як правдиву, а не спотворену та незрозумілу.

Одним із найсуттєвіших завдань професійної підготовки редакторів В. І. Свинцов вважав розвиток спеціальних знань логічного нормування тексту. Не можна відкинути й природної властивості людського інтелекту – логічно мислити, інтуїтивно відчувати логічні зв'язки.

Але неправильно було б переоцінювати інтуїцію, як це іноді можна спостерегти в середовищі видавців, журналістів. Мовляв, здоровий глузд підкаже. А в професійних суперечках ми чуємо: “Це логічно”, “це нелогічно”, “послідовно”, “суперечливо”, “сумнівно”, “необґрунтовано” тощо.

Але одному думка здається обґрунтованою, несуперечливою, а другому – навпаки. Ці речі треба фахово доводити, в цьому треба переконувати. І допомогти можуть саме спеціальні знання з логіки [1].

Дотримуючись цих практичних рекомендацій, а особливо ті, які я використала у своїй практичній роботі у другому розділі, журналісти можуть уникнути логічних помилок у своїх матеріалах і подати читачам достовірну та переконливу інформацію, яка буде логічно зв'язана та буде простою для розуміння.

Знаючи поширені логічні помилки, можливо прийти до надійних і максимально близьких до істини висновків, які допоможуть читацькій аудиторії зрозуміти матеріал як можна краще та ясніше.

Важливо уникати надмірного спрощення складних питань або тем. Це може призвести до логічних помилок, таких як надмірне узагальнення або надмірне спрощення причини та наслідку.

Логіка відіграє важливе значення в житті кожної людини, а особливо у професії журналіста. Знаючи теоретичну базу логічних законів, можна легко уникнути в майбутньому використання логічних помилок, можна логічно правильно поділяти, класифікувати та визначати поняття.

Вона допомагає нам в виявленні міркування, вихідних положень і наслідків, що містяться в тексті, допомагає виводити раціональні висновки з наявної інформації відповідно до правил і законів логіки, також ми зможемо логічно та грамотно будувати свої міркування і знаходити помилки в міркуваннях опонентів, конструювати коректну аргументацію та переконливо критикувати аргументацію опонента.

Журналістам необхідно уникати типових помилок в аргументації і критиці та вміти розпізнавати прийоми маніпулювання співрозмовником і протистояти ним. Правда полягає в тому, що якщо все зроблено правильно, логічні помилки в журналістиці можуть бути непомітними, і їх набагато важче помітити, якщо їх активно не шукати. У таких випадках вони мають силу змусити читача подумати, що їм наводять вагомні аргументи та факти.

Логічні аргументи та міркування використовуються для розумового аналізу, обґрунтування позицій та досягнення об'єктивності. Однак, деякі люди можуть неправильно використовувати логіку, щоб здати свої інтереси або маніпулювати іншими. Ось декілька способів, які можуть використовуватись для маніпулювання, використовуючи логіку:

Люди можуть представляти логічні аргументи, які здаються правдоподібними, але насправді є недостовірними або спотвореними. Вони можуть навмисно використовувати неправдиві факти або нелогічні міркування, щоб маніпулювати думкою або переконаннями людей.

Маніпулятори можуть обмежити вибір людей, надаючи їм лише декілька альтернатив, які служать їхнім інтересам. Вони можуть намагатися звести до мінімуму можливість розгляду альтернативних позицій або доказів, які протирічать їхній логіці.

Логічні аргументи можуть бути поєднані з емоційним впливом, щоб створити емоційну підбурюваність та популяризувати певну позицію. Це може включати використання підступних логічних фраз, стереотипів або маніпуляцію почуттями людей.

Важливо відрізнити саму логіку від її неправильного використання з метою маніпуляції. Маніпулювання в журналістиці за допомогою логічних помилок може бути широко вживаним тактикою.

Наприклад, використання лише тих доказів, які підтверджують певну позицію, ігноруючи інші докази або контраргументи. Це може створювати спотворене враження об'єктивності, оскільки не враховуються всі факти та аргументи.

Або також, використовувати емоції, а не раціональні аргументи, щоб впливати на думку та переконання читачів. Це може включати використання сильних емоційних заяв, страху або емоційних маніпуляцій.

Уникнення логічних помилок в журналістському матеріалі є важливою задачею для забезпечення точності, об'єктивності та достовірності інформації. Потрібно ретельно досліджувати та розуміти контекст подій або ситуацій, про які пишете. Уникайте витягування фактів з контексту або їх спотворення. Розглядайте ситуацію в цілому та враховуйте різні точки зору.

Уникайте формулювання загальних тверджень без достатнього підтвердження або конкретних прикладів. Коли ви висуваєте твердження, намагайтеся підтвердити його фактами, статистикою або експертними думками.

Звертайте увагу на можливі логічні протиріччя у своїх міркуваннях або аргументах. Уникайте використання неправдивих або протирічливих тверджень.

Розуміння логічного мислення та його правильного застосування допомагає людям розпізнавати та уникати маніпулятивних тактик.

Використовуйте приклади та аналогії: використовуйте приклади та аналогії, щоб прояснити ваш аргумент і зробити його легшим для розуміння. Це допоможе уникнути непорозумінь і логічних помилок.

Ще одна важлива рекомендація: пам'ятати про власну упередженість та про те, як вона може вплинути на ваше звітування. Прагніть представити збалансоване та об'єктивне бачення теми чи питання. Необхідно також бути послідовними у використанні термінів і визначень. Це допоможе запобігти плутанині та переконатися, що ваш аргумент буде чітким і добре обґрунтованим.

Аргументи, як правило, мають бути спрямовані на раціональне переконання. Немає нічого зневажливого в тому, щоб переконати людей повірити у щось на основі хороших міркувань. Фактично, наука, логіка та філософія були б неможливі без раціонального переконання. Єдина причина, чому наука може розповісти нам щось про світ, полягає в тому, що вчені можуть сказати нам, як наявні докази є вагомою причиною вірити, що щось правдиве про світ (або спростовує певні переконання про світ).

Аргументи можуть бути неповажними та призвести до ворожих розбіжностей, але ми все одно повинні намагатися навести раціонально переконливі аргументи.

Цілком шанобливо вважати, що люди загалом хочуть знати, у що ми повинні вірити, і наведення аргументів є хорошим способом для них, щоб допомогти знайти недоліки в наших міркуваннях.

Загалом, дотримуючись цих рекомендацій, журналісти можуть уникнути логічних помилок і подати читачам точну, об'єктивну та переконливу інформацію.

Отже, при дослідження різних типів логічних помилок, проаналізувавши журналістські матеріали з наявними логічними помилками, ми можемо зрозуміти як важливо порушувати питання проблематики логічних помилок у журналістських матеріалах. Знаючи теоретичний фундамент та використовуючи практичні рекомендації щодо

уникнення логічних помилок, можна покращити якість журналістської роботи та збільшити довіру читацької аудиторії.

Уникнення основних логічних проблем при написанні тексту допоможе покращити загалом український медіа-простір та зменшити виявлення пропаганди та недостовірної інформації в цілому.

Як висновок, уникнення логічних помилок у журналістських матеріалах має велике значення з кількох причин. Журналістика вимагає достовірності та точності інформації.

Логічні помилки можуть призвести до неправильного тлумачення фактів, спотворення дійсності або передачі неточних висновків. Це може збільшити ризик поширення неправдивої інформації та спотворення суспільного дискурсу.

Також, логічні помилки можуть підривати довіру громадськості до журналістів та медіа загалом. Якщо читачі помічають неточності у логіці матеріалу, вони можуть поставити під сумнів його авторитетність та надійність. Це може призвести до втрати аудиторії та зниження впливу журналіста або видання.

Важливим є і те що, логічні помилки можуть спотворювати дискусії та обмежувати конструктивний обмін ідеями. Якщо журналіст використовує аргументи, засновані на недостовірних логічних припущеннях або помилкових висновках, це може призвести до знецінення інших думок та обмеження розуміння складних проблем.

Використовуючи рекомендації щодо уникнення логічних помилок, журналісти зможуть забезпечити точність та надійність інформації, що передається читачам, адже журналістика базується на передачі об'єктивної та достовірної інформації громадськості. Логічні помилки можуть спотворити факти, викривити зміст та призвести до поширення неправдивих висновків.

Враховуючи ці аспекти, уникнення логічних помилок є важливою складовою журналістської практики, яка сприяє якісному, точному та

достовірному інформуванню громадськості. Це відіграє роль у зміцненні довіри до медіа та забезпеченні якісної комунікації між журналістами та аудиторією.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження було встановлено, що проблематика логічних помилок у журналістських текстах є надзвичайно актуальною та потребує щільної уваги, як з боку науковців так й збоку журналістів-практиків.

Зокрема, було виявлено, що найбільш поширеними типами логічних помилок у журналістських текстах є порушення законів логіки, недостатня обґрунтованість тези, порушення логіки часу та причинно-наслідкових зв'язків тощо.

В роботі були досліджені різні типи логічних помилок, які зустрічаються в журналістських матеріалах.

Також, були розглянуті підходи для виявлення помилок у журналістських матеріалах.

Виявлення помилок у журналістських матеріалах є важливим етапом редагування і вимагає систематичного підходу. Ось декілька підходів, які можна використовувати для виявлення помилок у журналістських матеріалах:

- Виявлення помилок вимагає уважного аналізу кожної фрази, кожного речення та кожного абзацу. Помічайте неузгодженості, нелогічність, неточності та інші можливі проблеми, які зустрічаються під час читання.
- Переконайтеся, що всі факти та ствердження, наведені в матеріалі, є достовірними і підтвердженими. Перевірте джерела інформації, зробіть додаткові пошуки, щоб переконатися у правильності і точності фактів. Перевірте дати, цифри, імена та інші деталі, які можуть бути підлягають помилкам.
- Зосередьтеся на логічних аспектах матеріалу. Переконайтеся, що аргументи, висновки та міркування мають послідовність і логічність. Виявляйте протиріччя, недостовірність тверджень, недостатню обґрунтованість та інші логічні помилки, які можуть вплинути на якість матеріалу.

- Проведіть редагування з акцентом на пошук помилок. Спеціально зосередьтеся на граматичних, стилістичних та фактичних помилках, які можуть бути присутніми в тексті. Використовуйте довідники, словники та інші ресурси для перевірки.

В дипломній роботі були проаналізовані журналістські матеріали, де були виявлені логічні помилки. У Розділі 2 використані матеріали, які були взяті з українських медіа ресурсів.

В даній роботі було охарактеризовано методи уникнення логічних помилок в журналістських матеріалах. Уникнення логічних помилок у журналістських матеріалах вимагає від журналістів уваги до деталей, критичного мислення та використання розумних методів роботи з інформацією. Ось декілька методів, які можна використовувати для уникнення логічних помилок:

- Важливо аналізувати інформацію, яка надходить, з позиції критичного мислення. Запитуйте себе, чи логічні твердження, які ви зробили? Чи є достатньо доказів для підтвердження висновків? Критичне мислення допоможе виявити можливі протиріччя та нелогічність у власних думках та висловлюваннях.
- Використовуйте тільки достовірні джерела інформації, перевіряйте факти та даний у тексті. Переконайтеся, що ваші джерела мають вірогідність і статус експертів у відповідній галузі. Підтверджуйте інформацію з кількох незалежних джерел, щоб уникнути спотворення фактів.
- Впевніться, що ваші думки, аргументи та висновки мають логічні зв'язки між собою. Забезпечте послідовність викладу інформації та зв'язок між причиною та наслідком, аргументами та висновками. Переконайтеся, що кожен крок має логічне обґрунтування.
- Переконайтеся, що ваш текст має логічну послідовність. Перевірте, чи чітко і логічно описані події, чи правильно розташовані факти та аргументи.

Крім того, були запропоновані рекомендації для журналістів щодо уникнення логічних помилок у журналістських матеріалах.

Вирішення проблеми логічних помилок у журналістських матеріалах є важливим етапом у забезпеченні якості та об'єктивності журналістської інформації. Необхідно підтримувати стандарти журналістики та враховувати відповідні принципи під час написання матеріалів, щоб забезпечити їх правдивість, точність та об'єктивність.

У роботі було опановано тексти різних авторів української журналістики, які були проредаговані та виправлені шляхом різних методів редагування та виявлення логічних помилок тощо.

Редагування текстів та уникнення логічних помилок забезпечує точність та достовірність поданої інформації, що допомагає уникнути недостовірної інформації та розповсюдження фейків. Логічні помилки можуть призвести до спотворення сенсу повідомлення або неправильного розуміння подій, що веде до втрати довіри читачів до мас-медіа.

Підвищення якості журналістських медіа є важливою частиною у розвитку журналістики в Україні. Підвищення якості і зрозумілості текстів допомагає покращити структуру тексту, виправити орфографічні та граматичні помилки, видалити зайві або незрозумілі висловлювання, які заважають логічній структурі матеріалу. Це робить інформацію більш доступною для аудиторії, сприяє зрозумінню та підвищує якість журналістського матеріалу.

Написання якісних журналістських матеріалів має декілька важливих переваг і впливає на різні аспекти медіа та суспільства. Якісні журналістські матеріали базуються на перевірених фактах, достовірних джерелах та об'єктивному дослідженні. Вони допомагають забезпечити передачу точної та надійної інформації, що є важливим для формування правильних уявлень у суспільстві. Якісні матеріали відрізняються своєю об'єктивністю та розбірливістю. Вони намагаються донести різні точки зору та погляди на

ситуацію, забезпечуючи читачам можливість самостійно утворювати свою думку.

Якісні матеріали сприяють підвищенню репутації журналістів та медіа організацій. Вони забезпечують довіру читачів та глядачів, що є важливим фактором для успіху журналістики як професії.

Журналістика виконує важливу роль в суспільстві, і якісні матеріали виражають відповідальність журналістів перед своїми читачами. Вони сприяють формуванню свідомого та інформованого суспільства, допомагають усвідомлювати ключові проблеми та розуміти їх наслідки.

Щоб підвищити рівень журналістики в Україні потрібно вивчити та розуміти основи логічних помилок, їх вплив, класифікацію, причини виникнення та як їх можна уникнути.

Наявність логічних помилок в журналістських матеріалах може підірвати довіру громадськості до журналістів і медіа організацій. Логічно консистентні, обґрунтовані та точні матеріали підвищують репутацію журналістів і сприяють довірі до їх роботи.

Логічні помилки можуть спотворювати інформацію, яка надходить до громадськості. Журналісти повинні уникати таких помилок, оскільки вони можуть призвести до поширення неправдивої або спотвореної інформації, що впливає на довіру до журналістики загалом.

Важливо покращувати навички критичного мислення серед журналістів. Це допоможе їм уникати логічних помилок, а також виявляти та коригувати їх у власних матеріалах. Для підвищення якості журналістських матеріалів необхідно проводити систематичний аналіз і редакцію текстів з метою виявлення та виправлення логічних помилок. Журналістам слід дотримуватись логічних принципів, використовувати довірені джерела та перевіряти факти перед публікацією. Розуміння логічних помилок у журналістських матеріалах може допомогти читачам бути критичними споживачами інформації. Освічені читачі здатні

розпізнавати недоліки в логіці та мисленні, що робить їх менш вразливими до маніпуляцій та недостовірної інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Куляс П. П. Типологія помилок : підручник-монографія / П. П. Куляс ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – 464 с.
2. Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи: Навчальний посібник. —Львів: ВФ Афіша, 2006. —416с.
3. Конверський А.Є. Логіка. – 2-ге вид. перероб. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2017. – 294 с.
4. Солодка Л. І. Логіка. Методи логічного аналізу тексту : навчальний посібник / Л. І. Солодка. – Черкаси: Брама-Україна, 2011. – 68 с.
5. Хоменко І.В. Логіка. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 335 с.
6. Л. М. Гриднєва. Логічні помилки в дипломних роботах редакторів [Електронний ресурс] // Наукові записки Інституту журналістики, 2014.
7. Курдюк О.О. Помилки та їх види [Електронний ресурс] // Електронна бібліотека Інституту журналістики.
8. Рева Н. О. Логічні помилки та когнітивне викривлення. Гуманітарні студії. 2018. Вип. 31. С. 110–116.
9. Гнатюк Я. С. Логіка: сучасна перспектива традиційної теорії. - Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2016. – 356 с.
10. Колективна монографія. Редакторська справа: сучасний стан і перспективи розвитку: за заг. ред. проф. Ж. Колоїз. Кривий Ріг : КДПУ, 2023. 282 с.
11. Здоровега В.Й. Теорія і методика журналістської творчості: Підручник. - 2-ге вид., перероб. і допов. - Львів: ПАІС, 2004. - 268 с.
12. Приклад 1 <https://hromadske.ua/posts/zarplata-disciplinarnih-inspektoriv-stvoryuye-korupcijni-riziki-u-roboti-vishoyi-radi-pravosuddya-golova-verhovnogo-sudu>

13. Приклад 2 <https://suspilne.media/362794-a-bousa-za-cu-krainu-ale-viru-v-nei-zitta-v-livani-bez-likiv-ta-svitla/>
14. Національна академія внутрішніх справ <https://www.naiu.kiev.ua/>
15. Приклад 3 <https://suspilne.media/198842-alkogol-prisvidsue-vtratu-tepla-use-so-treba-znati-pro-vodohrese-poasnue-naukovec/>
16. Приклад 4 <https://hromadske.ua/posts/yaksho-vas-vtomiv-uspishnij-uspih-yak-navchitisya-zhiti-bez-filtriv-u-novomu-roci>
17. Приклад 5 <https://www.unian.ua/science/kosmos-znovu-v-modi-hto-prosuvaye-ukrajinu-v-elitniy-kosmichniy-klub-novini-11639704.html>
18. Приклад 6 <https://www.unian.ua/world/u-franciji-zakon-pro-pidvishchennya-pensiynogo-viku-priynyali-bez-zgodi-parlamentu-12181824.html>
19. Приклад 7 <https://suspilne.media/400610-na-palcach-dvoh-ruk-mozna-perelicit-svitovih-virobnikiv-akisnih-skladovih-proteziv-muzicenko/>
20. Приклад 8 <https://nv.ua/ukr/world/countries/napad-z-lukom-v-norvegiji-p-yatero-lyudey-zaginuli-ne-vid-postriliv-ostanni-novini-50190001.html>
21. Приклад 9 <https://www.pravda.com.ua/news/2021/06/19/7297808/>
22. Приклад 10 <https://texty.org.ua/articles/104458/pastka-doskonalosti-chomu-my-boyimosya-buty-zvyhajnymy/>
23. Приклад 11 <https://society.novyny.live/ulichnyi-fotograf-v-shveitsarii-snial-trogatelnoe-video-s-12-letnim-ukraintsem-o-chem-oni-govorili-56859.html>
24. Приклад 12 <https://www.pravda.com.ua/news/2021/05/18/7293942/>